

Școala doctorală de Filologie și Istorie

Domeniul de doctorat: Filologie

TEZĂ DE DOCTORAT

**CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE GERMANĂ ÎN
UNIVERSITĂȚILE DIN ROMÂNIA**

**DEUTSCHE LANDESKUNDE AN
RUMÄNISCHEN HOCHSCHULEN**

REZUMAT

Doctorand:

Andrea Susanne Rafii (căs.) Stancu

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Maria Sass

Cultura și civilizația germană reprezintă unul dintre domeniile cel mai intens discutate ale achiziției de limbi străine. De la începuturile sale, sub forma unui fel de studiu al realităților ("Realienkunde"), devenind în perioada național-socialistă germană studiu al culturii ("Kulturkunde"), astăzi total dezavuat, trecând prin abordările cognitivă, comunicativă și interculturală, până la accentul actual pus pe studiile culturale, se discută despre terminologie, despre posibile conținuturi sau discipline conexe, precum și despre demersul corect în predarea acestora. Orientarea către noile abordări din perspectiva studiilor culturale a readus importanța cunoștințelor despre cultura limbii-țintă în discuțiile academice din ultimii ani privind predarea limbii germane ca limbă străină. Singurul lucru asupra căruia pare să existe un acord este faptul că dobândirea cunoștințelor de limbă și a celor de ordin cultural sunt strâns legate între ele. Cu toate acestea, modul în care ar trebui să fie acumulate cunoștințele de cultură și civilizație rămâne tema centrală a multora dintre contribuții, deoarece contextele de învățare diferă în mod firesc în funcție de țară, de locul în care se învață, de tradițiile de învățare, de cunoștințele de limbă anterioare, precum și în funcție de obiectivele de învățare specifice, care sunt stabilite instituțional prin programe curriculare, prin standarde de cunoștințe minime etc.

Motivele pentru care discuția despre cultura și civilizația germană – indiferent cum este aceasta denumită – este atât de polarizată au probabil legătură cu diversitatea sa tematică. Acest lucru este important și pentru cazul specific al discuției axate pe cultura și civilizația germană în învățământul superior românesc, întrucât ceea ce se înțelege prin această denumire de disciplină depinde atât de specializarea studiată, cât și de accentul pus pe această disciplină în cadrul departamentului respectiv. Pe de altă parte, considerentele didactice și metodologice (de exemplu, cursuri centrate pe profesor vs. grupuri de discuții deschise interactive), precum și cele legate de obiectivele de învățare (concentrarea pe dobândirea de cunoștințe vs. concentrarea pe dezvoltarea competențelor) se află, de asemenea, în centrul discuțiilor.

Motivarea proiectului și obiectivele acestuia

O mare parte a cercetărilor realizate până în prezent pe tema *culturii și civilizației germane* se referă la predarea acesteia în domeniul limbii germane ca limbă străină și ca a doua limbă străină, adică în cadrul cursurilor de germană predate fie în Germania,

fie în alte țări. Acesta constituie de altfel și domeniul în care se situează, prin preocupările sale centrale, și lucrarea de față, adică la interfața dintre Germanistică și științele educației în sensul cel mai larg.

Interesul viu pentru cultură și civilizație în domeniul limbii germane ca limbă străină se datorează mai ales faptului că acesta reflectă o necesitate esențială, deoarece, potrivit rezultatelor unui studiu publicat de Ministerul german de Externe în 2020, realizat în colaborare cu Goethe-Institut, Zentralstelle für das Auslandsschulwesen (Oficiul Central pentru Învățământul German din Străinătate), Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Serviciul German de Schimb Academic) și Deutsche Welle, 15,4 milioane de persoane din întreaga lume învață limba germană.¹

Dincolo de lucrările menționate mai sus, există din ce în ce mai multe contribuții științifice privind transformarea specializărilor germanistice în sens larg în programe de studii adaptate la modelul *cultural, area sau regional studies*. În schimb, studiile și articolele privind cursurile de cultură și civilizație germană în universități sunt relativ rare, deși această disciplină face parte din planul de învățământ al multor programe de studii de limbă germană din străinătate. România nu face excepție; disciplina este predată în cadrul diferitelor programe de studii, mai ales în domeniul filologic, ca parte a unor specializări precum Germanistică, Limbi moderne aplicate sau Traducere și interpretare, dar și ca parte a programelor de studii în limba germană de la facultățile de economie și administrarea afacerilor sau de inginerie.

Potrivit studiului menționat mai sus, realizat de Ministerul german de Externe, peste 200.000 de persoane din România învață limba germană ca limbă străină, dintre care aproape 6.500 studiază în universități.² Și în acest caz, o serie de articole publicate în revistele academice din domeniul filologiei din ultimii 30 de ani care sunt dedicate dobândirii cunoștințelor de cultură și civilizație în cadrul cursurilor de limba germană dovedește relevanța tratării acestei tematici. Deși disciplina *Cultură și civilizație germană* - cum este denumită în majoritatea programelor de studii din România - este oferită în multe universități ca disciplină obligatorie, opțională sau facultativă în planurile de învățământ ale specializărilor în limba germană, au existat

¹ A se vedea site-ul web al Ministerului german de Externe, la adresa https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/kultur-und-gesellschaft/-/2346768?enodia=eyJleHAiOiE2ODA1MTA0ODMsImNvbnRibnQiOnRydWUslmF1ZCI6ImF1dGgiLCJlb3N0Ijoid3d3LmF1c3dhZXJ0aWdlcy1hbXQuZGUlLCJlb3VvY2VJUCI6IjUuMTUuOTcuMzYiLCJDb25maWdJRCI6IjhhkYWRjZTEyNWZkMmMzOTMyYjk0M2I1MmU5ZDJjZDY1MDU3NTRIMTYyMjEyYTJjZTFiYjVhZjE1YzBkNGJiZmUifQ==.6Wbs2zRHMAL-nWZ6HK_q-GJi4h0P46uD6X-3BNY0o44= [accesată în 15.04.2023].

² A se vedea site-ul web al Ministerului german de Externe.

relativ puține articole care să se refere în mod special la predarea, conținutul sau materialele de predare-învățare pentru această disciplină sau în cadrul ei.

Exact acesta este spațiul gol pe care lucrarea de față încearcă să îl umple, nu numai prin realizarea unei imagini cuprinzătoare a stadiului actual al predării disciplinei *Cultură și civilizație germană* în universitățile românești, ci și prin luarea în considerare a eforturilor anterioare, adică prin revizuirea și sistematizarea cercetărilor deja efectuate, pentru a putea deschide și o perspectivă asupra posibilelor demersuri și centre de interes ale cercetărilor viitoare. Experiențele mele personale în calitate de cadru didactic la universități românești pentru disciplina *Cultură și civilizație germană* în cadrul celor trei programe de studii de limbă germană Limbi moderne aplicate, Traducere și interpretare și Inginerie civilă formează fundalul didactic practic al proiectului de cercetare.

Structură și demers

Teza este împărțită în nouă capitole, care discută complexul tematic al culturii și civilizației germane în învățământul universitar românesc mai întâi sub aspectele terminologice și didactice generale. Sunt luate în considerare deopotrivă rolul limbii germane în sistemul educațional românesc, activitatea de cercetare teoretică desfășurată până în prezent și materialele didactice elaborate special pentru predarea culturii și civilizației germane în România. În plus, vor fi analizate fișe ale disciplinei selectate din diferite universități și vor fi prezentate datele unui chestionar realizat în rândul profesorilor și studenților din România de la universități în care este predată limba germană, care pot fi considerate drept bază pentru o prospecție asupra viitoarelor puncte de interes în predarea și cercetarea din domeniul culturii și civilizației germane.

Primul capitol al tezei este consacrat diferitelor denumiri ale disciplinei, care sunt strâns legate de conceptele care stau la baza lor. Este astfel definit termenul *Landeskunde* și este pus în lumină istoricul dezvoltării sale. În afară de aceasta, este discutată perechea de termeni *Cultură și civilizație*, care constituie denumirea comună a disciplinei în spațiul românofon, precum și sfera semnificației sale în mai multe limbi. În cele din urmă, termenii sunt comparați între ei, concluzia la care se ajunge fiind că, deși cuvântul german *Landeskunde* și termenii *Cultură și civilizație* au sfere de semnificație diferite, ambele se referă la aceeași disciplină sau la același subdomeniu al predării limbilor străine.

Al doilea capitol este dedicat diferitelor abordări în predarea cunoștințelor de cultură și civilizație. Aici, abordările respective nu sunt doar prezentate, ci și juxtapuse

și comparate între ele. Capitolul acordă o atenție deosebită demersurilor derivate din culturologie care sunt în prezent în centrul discuțiilor din domeniul culturii și civilizației germane, în special studiilor culturale și locurilor memoriei, precum și influenței acestora asupra „principiului DACH”. S-a putut constata că a avut loc o schimbare de paradigmă în cercetarea didactică din domeniul culturii și civilizației germane, care a fost susținută în mod special de angajamentul decisiv al lui Claus Altmayer față de această tematică. În perspectivă, orientarea demersurilor posibile sub aspectele lor teoretice și practice va fi cu siguranță în continuare ocazia a numeroase discuții controversate, așa cum s-a putut observa din diferitele poziții cu privire la recent conceputa „cultură și civilizație germană DACH”, deși sunt recognoscibile unele deziderate comune. Printre acestea, se poate identifica o integrare mai puternică a „principiului DACH”, precum și o mai mare diversitate în manualele de limbă germană. În plus, trebuie dezvoltate materiale și concepte didactice cu caracter practic.

În cel de-al treilea capitol al tezei este prezentată pe scurt mai întâi istoria limbii germane în România pentru ca, pornind de la aceasta, să se facă trecerea la contextul apariției sistemului educațional românesc și, în mod special, la rolul limbii germane în învățământul (pre)școlar și universitar. Predarea limbii germane ca limbă maternă în școli, mai ales în Transilvania, în Banat și în București, stă la baza apariției a numeroase programe de studii universitare în limba germană, în cadrul cărora se oferă astăzi disciplina *Landeskunde* sau *Cultură și civilizație germană*.

Cel de-al patrulea capitol analizează dezbaterile despre disciplina *Cultură și civilizație germană* din România anilor de după căderea comunismului. Întrucât în perioada comunismului românesc conținuturile culturii și civilizației germane puteau fi predate de fapt doar prin intermediul textelor literare, din cauza cenzurii stricte, în anii '90 a început o nouă eră, în contextul căreia, printre altele, a fost inițiată discuția despre predarea conținuturilor de cultură și civilizație germană și au fost elaborate primele materiale didactice ale disciplinei în mod special pentru cursanții din România care studiază sau învață limba germană. Este vorba despre manualul *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler*, care cuprinde șase fascicule. În afară de aceasta, s-a încercat includerea și aplicarea în propriile demersuri a cât mai multor abordări și concepte ale cercetărilor din spațiul germanofon, cum ar fi „conceptul D-A-CH”, în dezbaterile despre cultura și civilizația germană din România. Pe de o parte, acest lucru se poate observa în studiile și articolele germaniștilor români; pe de altă parte, și cadrele didactice de limba germană au încercat să contribuie la îmbunătățirea domeniului, concentrându-se mai mult pe comunicarea interculturală și

pe reducerea stereotipurilor. Prin numeroase propuneri și exemple concrete de unități didactice, proiecte și materiale adecvate, contribuțiile au încercat, de asemenea, să adopte o perspectivă cât mai practică asupra disciplinei *Cultură și civilizație germană*. În concluzie, se poate spune că în România, imediat după căderea comunismului, a existat un larg consens în ceea ce privește relevanța cunoștințelor de cultură și civilizație germană, indiferent de ce se înțelege prin acestea sau în ce formă de predare sunt dobândite.

Contribuțiile academice privind predarea culturii și civilizației germane care au fost publicate în România sunt sintetizate și prezentate sub aspectele lor relevante în cel de-al cincilea capitol al tezei. După o enumerare a revistelor și a altor publicații, contribuțiile sunt împărțite în câteva categorii: cele privind didactica disciplinei *Cultură și civilizație germană*, incluzând, de exemplu, contribuții privind metodologia și didactica, cele privind posibilele tematici și planurile sau proiectele de lecții, precum și cele privind predarea culturii și civilizației germane în cadrul cursurilor de limbă germană ca limbă străină. Pentru domeniul învățării culturii și civilizației germane în cadrul cursurilor de limbi străine, sunt luate în considerare în primul rând dobândirea de competențe interculturale și utilizarea mijloacelor multimedia. În cadrul acestui capitol, au fost întocmite două tabele care oferă o imagine de ansamblu asupra articolelor din revistele de germanistică din România care se ocupă de cultura și civilizația germană.

Cel de-al șaselea capitol este dedicat analizei diferitelor materiale didactice publicate în România, și anume manualului menționat mai sus, *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler* (1995), volumului *Identität und Alterität. Imagologische Materialien für den Landeskundeunterricht* (2004), care a fost elaborat la Universitatea din București, dosarului de cultură și civilizație germană *„Brânză” ist kein Käse. Arbeitsmaterialien für den Landeskundeunterricht in Rumänien* (2008), întocmit de un grup de lucru format din profesori germani și români, și manualului *Landeskunde D-A-CH (L). Eine DaF-Perspektive* (2017), care a fost realizat la Universitatea Ovidius din Constanța. Acestea sunt atât materiale cu concepute în mod special pentru cursurile de cultură și civilizație germană și pentru predarea limbii germane ca limbă străină, cât și materiale didactice generale și specifice unei discipline, de exemplu cele adecvate pentru utilizarea în cadrul specializărilor cu accent pe studii literare. Pe de o parte, cercetarea pentru acest capitol a confirmat constatarea, deloc nouă, că disciplina *Cultură și civilizație germană* este puternic ancorată în actualitate, ceea ce înseamnă că manualele trebuie revizuite

la intervale foarte scurte de timp. Pe de altă parte, noua situație în ceea ce privește cunoștințele de limbă germană ale studenților la începutul studiilor, care între timp ating un nivel uneori considerabil mai scăzut, face necesară, de asemenea, regândirea modului în care sunt elaborate noi materiale; dacă se dorește ca accentul să rămână pe conținutul de specialitate, sunt necesare materiale didactice bilingve, iar dacă se dorește predarea numai în limba germană, ar trebui să fie utilizate materiale cu exigențe mult mai scăzute în ceea ce privește conținutul de specialitate.

Fișele disciplinei pentru cultură și civilizație germană din diferite universități românești constituie tema celui de-al șaptelea capitol al tezei. Acestea sunt atât descrise în mod general din punctul de vedere al structurii lor, cât și comparate în cadrul a două evaluări cu ajutorul unor tabele, astfel încât să fie evidențiate asemănările și diferențele. Prima dintre cele două analize a inclus fișe din domenii de studiu diferite (Economie și Inginerie, precum și Germanistică și Limbi moderne aplicate), iar cea de-a doua fișe din același domeniu de studiu (Germanistică). Aici s-a putut demonstra în mod clar că la programele de studii ale Germanisticii se discută un conținut foarte similar, în timp ce examinarea fișelor disciplinei de la specializări diferite a arătat clar că activitățile didactice dedicate culturii și civilizației germane sunt puternic orientate către nevoile specializării respective. În mod surprinzător, analiza a arătat, de asemenea, că materialele didactice descrise în capitolul 6 nu sunt aproape deloc utilizate.

Pentru a contura o imagine cât mai realistă a contextului de predare, a necesarului de materiale didactice și a cunoștințelor care trebuie asimilate de către studenții români și care sunt relevante pentru viitorul lor profesional, în cel de-al optulea capitol al tezei este prezentat un chestionar realizat la programele de studii universitare în limba germană din România, în perioada octombrie 2022 - februarie 2023 pentru cadrele didactice (în limba germană) și în martie/aprilie 2023 pentru studenți (în limba română). Acest lucru, împreună cu cerințele și considerațiile din articolele științifice analizate în capitolul al cincilea, cu materialele didactice deja publicate descrise în capitolul al șaselea și cu concluziile formulate după analiza fișelor disciplinei din capitolul al șaptelea al tezei, constituie baza pentru posibile perspective viitoare, care sunt discutate în următorul capitol, cu care se încheie teza. Pe baza rezultatelor cercetării obținute în capitolele precedente, au fost formulate unsprezece ipoteze pentru chestionarul adresat cadrelor didactice și, pe baza acestora, alte cinci ipoteze care urmau să fie verificate în cadrul chestionarului pentru studenți.

Chestionarul a fost creat cu ajutorul *Google forms* și a acoperit mai multe domenii (întrebări privind cursurile de cultură și civilizație germană, întrebări privind integrarea culturii și civilizației germane în predarea limbii germane ca limbă străină și întrebări generale). Au fost utilizați atât itemi deschiși și închiși, cât și întrebări de evaluare cu o scală numerică unipolară cu numerele 1-5 ca răspunsuri posibile, precum și întrebări cu răspuns la alegere, incluzând atât întrebări dihotomice, cât și întrebări cu răspunsuri multiple, prin care s-a avut în vedere atingerea unui grad înalt de exhaustivitate. În mod similar, au fost alese întrebări cu răspuns liber care ar putea intra în categoria itemilor cu răspuns scurt. Acestea le-au oferit participanților posibilitatea de a ieși din limitele opțiunilor de răspuns oferite și de a-și exprima propria opinie cu privire la o temă. Răspunsurile date în acest mod reflectă opiniile, experiențele și/sau ideile individuale ale participanților la chestionar, care sunt deosebit de valoroase pentru propunerile de soluții care sunt formulate în capitolul 9 din prezenta teză.

Prin intermediul chestionarului au putut fi formulate mai multe constatări, printre care faptul că atât profesorii, cât și cursanții descriu disciplina Cultură și civilizație germană ca fiind un curs care urmărește să transmită cunoștințe (de bază) despre țările vorbitoare de limbă germană, cu o tematică axată în mod clar pe viața cotidiană și pe sfera socio-culturală, ceea ce contrastează clar cu selecția reală a temelor, așa cum a reieșit aceasta din analiza fișelor disciplinei din capitolul 7. În plus, s-a constatat o juxtapunere a abordărilor prezentate în capitolul 2.

Capitolul al nouălea încheie lucrarea cu o perspectivă asupra posibilelor tendințe viitoare de dezvoltare a disciplinei *Cultură și civilizație germană* și a formării culturale din universitățile românești. Aici sunt discutate, pe de o parte, posibilele demersuri pentru frecvent solicitata dezvoltare a cunoașterii culturii-țintă pentru viitorii traducători, precum și posibilitățile care decurg din noile considerații teoretice și practice privind formarea culturală, cu deschideri și materiale care sunt asimilate noilor abordări ale studiilor culturale și care, în consecință, pot servi ca puncte de legătură pentru demersuri științifice ulterioare orientate către metodele și conținuturile predării la disciplina *Cultură și civilizație germană*.

Cuvinte-cheie: Limba germană ca limbă străină, Cultură și civilizație, învățământ în limba germană la universități din România, manuale de cultură și civilizație germană din România

VORWORT	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Begründung des Vorhabens	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Aufbau der Arbeit	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1. Eine Neuauflage der Unendlichen Geschichte? – Einführung in die Terminologie	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.1 Der Begriff <i>Landeskunde</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.1.1. Geschichte des Begriffs <i>Landeskunde</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.1.2 Bezeichnungen und Inhalte von <i>Landeskunde</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.2 <i>Cultură și civilizație</i> – ein ebenso unmögliches Fach aus Rumänien?...	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.2.1 Das Begriffspaar <i>Kultur und Zivilisation</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.2.2 Vergleich der Termini <i>Cultură și civilizație</i> und <i>Landeskunde</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
1.3 Schlussfolgerungen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2. Ansätze zur Vermittlung von Landeskunde	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.1 Ansätze für die Vermittlung von landeskundlichen Kenntnissen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.1.1 Der kognitive bzw. faktische Ansatz	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.1.2 Der kommunikative Ansatz	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.1.3 Der interkulturelle Ansatz	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.1.4 Integrative Landeskunde	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2 Paradigmenwechsel in der Landeskundedidaktik	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2.1 Überlegungen zu einem neuen Kulturbegriff	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2.2 Kulturstudien nach Claus Altmayer. Der Deutungsmusteransatz....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2.3 Kulturwissenschaftliche Gedächtnisforschung und Erinnerungsorte im Unterricht des Deutschen als Fremdsprache	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2.3.1 Grundlagen der Erinnerungskultur	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.2.3.2 Der Erinnerungsorte-Ansatz	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.3 Das DACH-Prinzip	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.3.1 Die ABCD-Thesen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.3.2 Das <i>D-A-CH-Konzept</i> und das <i>DACH-Prinzip</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.3.3 DACH-Landeskunde in der Diskussion.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
2.4 Schlussfolgerungen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3. Die deutsche Sprache im rumänischen Bildungssystem und in der Forschung	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1 Deutsch in Rumänien.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1.1 Siedlungsgeschichte der Rumäniendeutschen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1.1.1 Siebenbürgen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1.1.2 Das Banat	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1.1.3 Weitere Regionen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
3.1.2 Entwicklung des deutschsprachigen Schulwesens in Rumänien	Fehler! Textmarke nicht definiert.

- 3.2 Zur aktuellen Situation des Deutschen im rumänischen Schulsystem... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.2.1 DaM-Unterricht..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.2.2 Stärken und Schwächen des DaM-Unterrichts **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3 Deutschsprachige Studiengänge in der rumänischen Hochschullandschaft.... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1 Universitäten mit deutschsprachigen Studienangeboten im Überblick..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.1 Bukarest / București **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.2 Krajowa / Craiova **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.3 Großwardein / Oradea **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.4 Hermannstadt /Sibiu **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.5 Jassy / Iași **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.6 Klausenburg / Cluj Napoca **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.7 Konstanza / Constanța **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.8 Kronstadt / Brașov **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.9 Suczawa / Suceava **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.1.10 Temeswar / Timișoara **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.2 Zur Herausbildung der Hochschulgermanistik in Rumänien..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.2.1 Traditionslinien der rumänischen Germanistik **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.2.2 Von der Zwischenkriegszeit bis zur Wende **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.2.3 Die Zeit nach der Wende..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.3.3 Zur Entwicklung der Fachstudiengänge in deutscher Sprache **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 3.4 Schlussfolgerungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
4. Aufbruchstimmung – Ausgangslage und Überlegungen zu landeskundlichen Aspekten nach der Wende **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.1 Landeskunde im Deutschunterricht in der sozialistischen Ära**Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.2 Ausgangslage **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3 Das Fortbildungsseminar „Landeskunde“ **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3.1 Überlegungen zur rumäniendeutschen Landeskunde **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3.2 Landeskundliche Lehrwerke und Lehrmaterialien **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3.3 Handlungskompetenz als landeskundliches Lernziel **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3.4 Landeskundliche Aspekte im Fachunterricht Wirtschaft .. **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.3.5 Projektarbeit im landeskundlichen Bereich des Deutschunterrichts **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 4.4 Schlussfolgerungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
5. Publikationen zur Didaktik der Landeskunde ab 1995 **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.1 Überblick über die berücksichtigten Periodika und weitere Forschungsarbeiten..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.1.1 Veröffentlichungen aus dem Fachbereich der Germanistik..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.1.2 Mehrsprachige Reihen aus dem philologischen Bereich . **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.1.3 Weitere Publikationen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.2. Beiträge zur Landeskundedidaktik als eigenständiges Unterrichtsfach **Fehler! Textmarke nicht definiert.**

- 5.2.1 Zielsetzungen und Methoden für den Landeskundeunterricht..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.2.2 Entwürfe von Themenkatalogen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.2.3 Unterrichtsplanung und Begegnungen im Landeskundeunterricht.. **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3 Erwerb landeskundlicher Kenntnisse im DaF-Unterricht **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3.1 Kompetenzerwerb durch (inter-)kulturelles Lernen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3.2 Medieneinsatz **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3.2.1 Elektronische Medien **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3.2.2 Literarische Texte **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.3.2.3 Lehrwerksanalysen..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.4 Landeskundliche Kenntnissen für interkulturelle (Fach-)Kommunikation**Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.5 Die sprachliche Dimension der Landeskunde **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 5.6 Schlussfolgerungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
6. Lehr- und Lernmaterialien für den Landeskundeunterricht in Rumänien..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.1 Zu den Voraussetzungen für das Entstehen landeskundlicher Lehr- und Lernmaterialien in Rumänien..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.2 *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler* (1995) **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.3 *Identität und Alterität. Imagologische Materialien für den Landeskundeunterricht* (2004) .. **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.4 *„Brânză“ ist kein Käse. Arbeitsmaterialien für den Landeskundeunterricht in Rumänien* (2008) **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.5 *Landeskunde D-A-CH (L). Eine DaF-Perspektive* (2017)..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.6 Vergleich der Materialsammlungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 6.7 Schlussfolgerungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
7. Lehrveranstaltungsbeschreibungen für den Landeskundeunterricht an rumänischen Hochschulen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.1 Voraussetzungen der Landeskundekurse an rumänischen Hochschulen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.2 Zum Aufbau von Lehrveranstaltungsbeschreibungen an rumänischen Universitäten **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.3 Analyse und Auswertung der Lehrveranstaltungsbeschreibungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.3.1 Lehrveranstaltungsbeschreibungen für den Landeskundeunterricht an verschiedenen Fachbereichen..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.3.2 Lehrveranstaltungsbeschreibungen für den Landeskundeunterricht im Fach *Deutsche Philologie*..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 7.4 Schlussfolgerungen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
8. Umfrage zu landeskundlichen Kenntnissen an rumänischen Hochschulen **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.1 Zielsetzung und Ausgangshypothesen..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.2. Untersuchungsmethoden..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.3 Inhalt des Fragebogens für Lehrkräfte..... **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.4 Inhalt des Fragebogens für Studierende **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.5 Auswertung des Fragebogens für Lehrkräfte **Fehler! Textmarke nicht definiert.**
- 8.5.1 Beschreibung des Befragtenkreises **Fehler! Textmarke nicht definiert.**

8.5.2 Rahmenbedingungen von Landeskundeunterricht an rumänischen Hochschulen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.5.3 Fachunterricht <i>Landeskunde</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.5.4 Landeskundliches Lernen im DaF-Unterricht.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.5.5 Landeskundliches Lernen in allen Fachbereichen.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.5.6 Kompetenzen der Studierenden	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.5.7 Anregungen und abschließende Bemerkungen durch die Befragten	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.6 Auswertung des Fragebogens für Studierende	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.6.1 Persönliche Angaben der Befragten	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.6.2 Fragen zum landeskundlichen Lernen.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.6.3 Persönliche Meinungen der Befragten.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
8.7 Schlussfolgerungen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9. Ausblick	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.1 Vorüberlegungen zu landeskundlichen Inhalten im Unterricht an rumänischen Hochschulen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.2 Landeskunde als eigenständiges Fach für Germanisten und Translatoren	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.2.1 Faktische Wissensvermittlung für Translatoren	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.2.2 Kulturkompetenz als Lernziel für Translatoren	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.2.3 Umriss eines Themenkatalogs für angehende Translatoren	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.3 Landeskunde als eigenständiges Fach für weitere Fachbereiche	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.4 Alternativen bei der Vermittlung landeskundlicher Unterrichtsinhalte	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.4.1 Das Konzept des <i>Flipped Classroom</i>	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.4.2 Unterrichtsprojekte und Übungstypologien	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.5 Zu den Möglichkeiten der kulturwissenschaftlichen Ansätze .	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.5.1 Lehr- und Lernmaterialien für die Arbeit nach den kulturwissenschaftlichen Ansätzen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.5.2 Weitere Perspektiven für den Landeskundeunterricht	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.5.3 Zu den möglichen zukünftigen Forschungsschwerpunkten	Fehler! Textmarke nicht definiert.
9.6 Schlussfolgerungen	Fehler! Textmarke nicht definiert.
RÜCKSCHAU	Fehler! Textmarke nicht definiert.
BIBLIOGRAFIE.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
ANHANG 1	Fehler! Textmarke nicht definiert.
ANHANG 2	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Befragung der Lehrkräfte	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Befragung der Studierenden.....	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Befragung der Studierenden (in deutscher Übersetzung)	Fehler! Textmarke nicht definiert.
Ausgewählte Ergebnisse der Befragung	Fehler! Textmarke nicht definiert.

BIBLIOGRAFIE

(selectivă)

Althaus, Hans-Joachim: *Landeskunde. Anmerkungen zum Stand der Dinge*. In: *InfoDaF* 26 (1)/1999, S. 25-36.

Altmayer, Claus: *Kulturelle Deutungsmuster als Lerngegenstand. Zur kulturwissenschaftlichen Transformation der Landeskunde*. In: *Fremdsprachen Lehren und Lernen* 35/2006, S. 44-59.

Altmayer, Claus: *Von der Landeskunde zur Kulturwissenschaft. Herausforderungen und Perspektiven*. In: Grub, Frank Thomas (Hrsg.): *Landeskunde Nord*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2013a, S. 11-30.

Altmayer, Claus: *Die DACH-Landeskunde im Spiegel aktueller kulturwissenschaftlicher Ansätze*. In: Demmig, Silvia/Sara Hägi/Hannes Schweiger (Hrsg.): *DACH-Landeskunde. Theorie – Geschichte – Praxis*. München: iudicium 2013b, S. 15-31.

Altmayer, Claus: *Regionen des deutschsprachigen Raums als Thema der Landeskunde*. In: Becker, Christine/Frank Thomas Grub (Hrsg.): *Perspektive Nord: Zu Theorie und Praxis einer modernen Didaktik der Landeskunde*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2015, S. 9-29.

Altmayer, Claus et al. (Hrsg.): *Mitreden. Diskursive Landeskunde für Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Stuttgart: Klett 2016.

Altmayer, Claus: *'Erinnerungsorte' im Kontext von Deutsch als Fremd- und Zweitsprache – aus der Sicht einer kulturwissenschaftlich transformierten 'Landeskunde'*. In: Grub, Frank Thomas/Maris Saagpakk (Hrsg.): *Brückenschläge Nord: Landeskunde an der Schnittstelle von Schule und Universität*. Berlin: Peter Lang 2020, S. 11-39.

Altmayer, Claus et al. (Hrsg.): *Handbuch Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Kontexte - Themen - Methoden*. Berlin: Metzler 2021.

Altmayer, Claus: *Kulturstudien. Eine Einführung für das Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache*. Berlin: J.B. Metzler 2023.

Ammon, Ulrich/Hans Bickel/Alexandra N. Lenz (Hrsg.): *Variantenwörterbuch des Deutschen. Die Standardsprache in Österreich, der Schweiz, Deutschland, Liechtenstein, Luxemburg, Ostbelgien und Südtirol sowie Rumänien, Namibia und Mennonitensiedlungen*. Berlin/Boston: de Gruyter Mouton 2016.

Barner, Axel: *Aufsätze zur Germanistik*. Temeswar: Mirton Verlag 1998.

Biechele, Markus/Alicia Padrós: *Didaktik der Landeskunde*. Berlin/München: Langenscheidt 2003.

Büchsel, Almut: *Vielfalt LEBEN. Deutsch als Zweitsprache A1-A2. Kopiervorlagen*. München: Hueber Verlag 2018.

Centeno García, Anja: *Das Seminar als Denkschule*. Opladen/Toronto: Verlag Barbara Budrich 2019.

Cucu, Cristiana et al. (Hrsg.): *'Brânză' ist kein Käse. Arbeitsmaterialien für den Landeskundeunterricht in Rumänien*. Bukarest: Editura Politehnica Press 2008.

Daum, Ulrich: *Deutsche Landeskunde für die Ausbildung/Prüfung und die Tätigkeit von Dolmetschern und Übersetzern sowie als Vorbereitung auf die Tests für Einbürgerungswillige*. Berlin: BDÜ Weiterbildungs- und Fachverlagsgesellschaft 2017³.

Demmig, Silvia/Sara Hägi/Hannes Schweiger (Hrsg.): *DACH-Landeskunde. Theorie-Geschichte-Praxis*. München: iudicium 2013.

- Dubs, Rolf: *Die Vorlesung der Zukunft*. Opladen/Toronto: Verlag Barbara Budrich 2019.
- Erdmenger, Manfred: *Landeskunde im Fremdsprachenunterricht*. Ismaning: Max Hueber Verlag 1996.
- Fornoff, Roger: *Landeskunde und kulturwissenschaftliche Gedächtnisforschung. Erinnerungsorte des Nationalsozialismus im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. (Perspektiven Deutsch als Fremdsprache 33)*. Baltmannsweiler: Schneider-Verlag Hohengehren 2016.
- Geyer, Klaus/Frank Thomas Grub (Hrsg.): *Spektrum Nord: Vielfalt der Ziele, Inhalte und Methoden in der Landeskunde*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2017.
- Grub, Frank Thomas (Hrsg.): *Landeskunde Nord*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2013.
- Grub, Frank Thomas/Maris Saagpakk (Hrsg.): *Brückenschläge Nord: Landeskunde an der Schnittstelle von Schule und Universität*. Berlin: Peter Lang 2020.
- Guțu, George/Mihaela Zaharia (Hrsg.): *Identität und Alterität. Imagologische Materialien für den Landeskundeunterricht*. Bukarest: Universitätsverlag 2004.
- Lulé, Susanne: „Brânză‘ ist kein Käse“. *Überlegungen zum Landeskundeunterricht an rumänischen Universitäten*. In: *Germanistische Beiträge* 20-21/2006. Hermannstadt: Universitätsverlag, S. 68-87.
- Maijala, Minna: *Deutschland von außen gesehen. Geschichtliche Inhalte in Deutschbüchern ausgewählter europäischer Länder*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2004.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 1. Schule und Ferien. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995a.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 2. Deutschland – Ein Land in Europa. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995b.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 3. Freizeit und Urlaub. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995c.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 4. Und nach der Schule – wie weiter?. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995d.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 5. Die Familie. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995e.
- Moise, Ileana/Mihaela Alexandru: *Deutschland für Sie. Ein Landeskundeprogramm für rumänische Schüler. 6. Sitten und Gebräuche. Schülerheft*. Bonn: Inter Nationes 1995f.
- Nubert, Roxana (Hrsg.): *Fortbildungsseminar „Landeskunde“ Bukarest 7.4.-9.4.1995. Dokumentation der Tagungsbeiträge*. Temeswar: Mirton Verlag 1995.
- Pauldrach, Andreas: *Eine unendliche Geschichte. Anmerkungen zur Situation der Landeskunde in den 90er Jahren*. In: *Fremdsprache Deutsch* 6/1992, S. 4-15.
- Roche, Jörg/Jürgen Röhling (Hrsg.): *Erinnerungsorte und Erinnerungskulturen. Konzepte und Perspektiven für die Sprach- und Kulturvermittlung. (Perspektiven Deutsch als Fremdsprache 27)*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren 2014.
- Ruthner, Andreea Rodica: *Interkultureller DaF-Unterricht in Rumänien*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač 2015.
- Schmidt, Sabine/Karin Schmidt (Hrsg.): *Erinnerungsorte. Deutsche Geschichte im DaF-Unterricht. Materialien und Kopiervorlagen*. Berlin: Cornelsen 2007.

dresden.de/gsw/slk/germanistik/daf/ressourcen/dateien/dateien/materialien_zeuner/zeuner_reader_landeskunde.pdf?lang=de [abgerufen am: 15.04.2023].